७१ पराशरः शाक्त्यः। अग्निः। त्रिष्टुप्।

उप प्र जिन्वन्नुशतीरुशन्तं पतिं न नित्यं जनयः सनीळाः।

स्वसारः श्यावीमरुषीमजुष्रञ्चित्रमुच्छन्तीमुषसं न गावः॥ १.०७१.०१

उशन्तम्- कामयमानम्। पतिम्- भर्तारम्। उशतीः- कामयमानाः। सनीळाः- समाननिवासस्थानाः। जनयः- जायाः। नित्यम्- प्रतिदिनम्। न- इव। श्यावीम्- श्यामलाम्। अरुषीम्- शुभ्राम्। उच्छन्तीम्- तमो वर्जयन्तीम्। उषसम्। गावो न- रश्मय इव। स्वसारः- सरणशीलाश्चित्तभावनाः। चित्रम्- असाधारणमग्निम्। उप प्र जिन्वन्- प्रकर्षेण प्रीणयन्ति। अजुष्रन्- सेवन्ते॥१॥

वीळु चिद्दृळ्हा पितरो न उक्थैरद्रिं रुजन्नङ्गिरसो रवेण।

चक्रुर्दिवो बृहतो गातुमस्मे अहः स्वर्विविदुः केतुमुस्राः॥ १.०७१.०२

वीळु- बलवन्तम्। दृळ्हा- दृढम्। अद्रिम्- जडोपलक्षितमेघं पर्वतं वा। नः- अस्माकम्। पितरः- मार्गदर्शकाः। अङ्गिरसः- अङ्गनशीला ऋषयः। उक्थैः- मन्त्रैः। रवेण- मन्त्रशब्देन। रुजन्- भञ्जन्तः। अस्मे- अस्माकम्। बृहतः- महतः। दिवः- द्युलोकस्य। गातुम्- मार्गम्। चक्रुः। अहः- दिवं दैवप्रज्ञाम्। स्वः- ज्योतिषम्। केतुम्- ज्ञानमयम्। उस्राः- ऋतस्य चित्किराणान् चित्प्रणालीः। विविदुः- अजानन्॥२॥

दधन्नृतं धनयन्नस्य धीतिमादिदर्यो दिधिष्वोऽ३ विभृत्राः।

अतृष्यन्तीरपसो यन्त्यच्छा देवाञ्जन्म प्रयसा वर्धयन्तीः॥ १.०७१.०३

Dr. Rangani

WEBOLIM

ऋतम्- सत्यम्। दधन्- धारयन्त्यः। अस्य- एतस्य उपासकस्य। धीतिम्- धारणाम्। धनयन्- संपद्वतीं कुर्वत्यः। आदित्- अनन्तरमेव। अर्यः- स्वामिन्यः। दिधिष्वः- धारणावत्यः। विभृत्राः- विहरन्त्यः। अतृष्यन्तीः- विरागाः। अपसः- शोभनकर्मयुक्ता आपो मूलशक्तिप्रवाहाः। देवान्। जन्म- जातान् मनुष्यान्। प्रयसा- हविषा। वर्धयन्तीः- वर्धयन्त्यः। अच्छा- अग्निमाभिमुख्येन। यन्ति- प्रयान्ति ॥३॥

मथीद्यदीं विभृतो मातरिश्वा गृहेगृहे श्येतो जेन्यो भूत्। आदीं राज्ञे न सहीयसे सचा सन्ना दूत्यं१ भृगवाणो विवाय॥ १.०७१.०४

विभृतः- विभज्य स्थितः। मातरिश्वा- वायुः प्राणः। ईम्- इममग्निम्। मथीत्- अमथ्नात्। गृहेगृहे- प्रतिगृहम्। श्येतः- ज्योतिष्मानग्निः। जेन्यः- वृत्राणां जेता। भूत्- अभवत्। आत्- अनन्तरम्। ईम्- एनमग्निम्। राज्ञे न सहीयसे- सहनशीलाय नृपायेवेन्द्राय। सचा- सखा सन्। दूत्यम्- दौत्यम्। भृगवाणः- ज्वालासहितः। आ विवाय- मर्यादया प्रापयामास। आङ् मर्यादायाम्। वी गत्यादिषु ॥४॥

महे यत्पित्र ईं रसं दिवे करव त्सरत्पृशन्यश्चिकित्वान्। सृजदस्ता धृषता दिद्युमस्मै स्वायां देवो दुहितरि त्विषिं धात्॥ १.०७१.०५

यत्- यदा। महे- महते। पित्रे- पितृभूताय। दिवे- द्योतनाय। ईम्- एनम्। रसम्- सोमम्। कः- करोति। तदा। पृशन्यः- तत्स्पर्शकुशलो वृत्रः। चिकित्वान्- त्वत्प्रभावं जानन्। अव त्सरत्- पलायते। अस्मै- एतस्मै वृत्राय। अस्ता- क्षेप्ता सन्। धृषता- धर्षणसामर्थ्येन। दिद्युम्- वज्रम्। सृजत्- विसृजति। देवः- द्योतकः। स्वायाम्- स्वकीयाम्। त्विषिम्- दीप्तिम्। दुहितरि- स्वपुत्र्यामुषसि। धात्- स्थापयति ॥५॥

Dr. Ranganji

WEBOLIM

स्व आ यस्तुभ्यं दम आ विभाति नमो वा दाशादुशतो अनु द्यून्।
वर्धो अग्ने वयो अस्य द्विबर्हा यासद्राया सरथं यं जुनासि॥ १.०७१.०६

यः। तुभ्यम्- भवते। स्वे दमे- स्वगृहे। आ- मर्यादया। आ- समन्तात्। विभाति- दीपयति। अनु द्यून्- प्रतिदिनम्। उशतः- कामयमानाय तुभ्यम्। नमः- नमस्कारम्। दाशत्- ददाति। अस्य- तादृशस्य उपासकस्य। वयः- संपदम्। वर्धः- वर्धय। द्विबर्हाः- अभ्युदयनिःश्रेयसात्मक। अग्ने। सरथम्- लक्ष्यप्रापकगतिप्रतीकरथसहितम्। यम्- यमुपासकं वा। जुनासि- प्रेरयसि। सः। राया- दानयोग्यधनेन। यासत्- सङ्गच्छति॥६॥

अग्निं विश्वा अभि पृक्षः सचन्ते समुद्रं न स्रवतः सप्त यह्वीः।
न जामिभिर्वि चिकिते वयो नो विदा देवेषु प्रमतिं चिकित्वान्॥ १.०७१.०७

यह्वीः- महत्यः। सप्त स्रवतः- सप्त सरणशीला नद्यः। समुद्रं न- समुद्रमिव। विश्वाः पृक्षाः- सर्वाण्यन्नानि। अग्निम्। अभि सचन्ते- आभिमुख्येन प्राप्नुवन्ति। नः- अस्माकम्। जामिभिः- बन्धुभिः। वयः- प्रमत्याख्यधनम्। न वि चिकिते- न विशेषेण ज्ञायते। देवेषु- द्योतनशक्तिषु। प्रमतिम्- या प्रकर्षमतिरस्ति ताम्। चिकित्वान्- अवगच्छन्। विदाः- अस्मद्बन्धुभ्यो ज्ञापय। अयं मन्त्रो बन्धुभ्यः प्रमतिख्यापनाय प्रार्थनात्मको भवति॥७॥

आ यदिषे नृपतिं तेज आनट् छुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके।
अग्निः शर्धमनवद्यं युवानं स्वाध्यं जनयत्सूदयच्च॥ १.०७१.०८

इषे- इच्छायै। यत्तेजः। नृपतिम्- नृपालकम्। आ- समन्तात्। आनट्- व्याप्नोति। रेतः- तत्तेजः। शुचि- शुद्धम्। द्यौः- दीप्तम्। अभीके- अभिप्राप्ते गर्भस्थाने। निषिक्तम्- नितरां सिक्तम्। अग्निः।

Dr. Rangani
WEBOLIM

शर्धं- बलिनम्। अनवद्यम्- अदोषम्। युवानम्- अजरम्। स्वाध्यम्- शोभनध्यानवन्तम्। पुत्रम्। जनयत्- जनयति। सूदयच्च- प्रेरयति च। षूद क्षरणे ॥८॥

मनो न योऽध्वनः सद्य एत्येकः सत्रा सूरो वस्व ईशे।
राजाना मित्रावरुणा सुपाणी गोषु प्रियममृतं रक्षमाणा॥ १.०७१.०९

मनो न- मनोवेगेन। सूरः- ज्योतिष्मान्सूर्यः। एकः- अद्वितीयः। सद्यः- आशु। वस्वः- सम्पदाम्। सत्रा- युगपदेव। ईशे- ईशनाय। अध्वनः- दिव्यान् मार्गान्। एति- गच्छति। राजाना- राजानौ। मित्रावरुणा- मित्रावरुणौ। सुपाणी- शोभनबाहू। गोषु- चिद्रश्मिषु। प्रियम्- प्रेममयम्। अमृतम्- अमृतरसं सोमम्। रक्षमाणा- रक्षन्तौ भवतः ॥९॥

मा नो अग्ने सख्या पित्र्याणि प्र मर्षिष्ठा अभि विदुष्कविः सन्।
नभो न रूपं जरिमा मिनाति पुरा तस्या अभिशस्तेरधीहि॥ १.०७१.१०

अग्ने- सर्वभूतहितक्रतो। नः- अस्माकम्। पित्र्याणि सख्या- वात्सल्यभावम्। मा प्र मर्षिष्ठाः- मा प्रकर्षेण नाशय। कविः सन्- क्रान्तदर्शी सन्। अभि- आभिमुख्येन। विदुः- विद्वान्। नभः- सूक्ष्ममाकाशम्। रूपं न- यथा स्थूलरूपाणि आच्छादयति तथा। जरिमा- जीर्णकरो शरीरोपाधिगतमरणधर्मः। मिनाति- अविद्यया मां हिनस्ति। तस्याः- तस्य अविद्योदितस्य मरणधर्मस्यात्मन्यध्यस्तस्य। अभिशस्तेः पुरा- बाधनपूर्वमेव। अधीहि- मां बुध्यस्व अमरणधर्माख्यविद्यादानायेति भावः ॥१०॥

Dr. Rangani

WEBOLIM